

Concept and Discourse of Neighborhood Educational Centers in the Paradigm of Urban Sustainability

Ramin Sharifi-Tashnizi , Zohreh Fanni* , Pegah Moridsadat

Human Geography & Spatial Planning Department, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Keywords:

- Education
- Neighborhood
- Sustainable Development
- Biological-Environmental Agreement

Research Article

Received: 11/10/2023

Accepted: 16/11/2023

ABSTRACT

The word and concept of Neighborhood-Oriented School (NOS) indicate the relationship between the school and the educational environment of the neighborhood community. Therefore, in the general view, the relationship between the social structure of education and place makes it possible to connect these two words with the urban planning system. Based on this, the current study, considering the newness of the subject in the urban geography literature of Iran, has identified, investigated, and analyzed the components that form NOS and presented the overall theoretical-conceptual framework and modeling of the variables involved in it based on the perspective of sustainable development. Therefore, based on the importance of the physical role of urban elements and its social-identity function based on the use of pragmatist philosophy and mixed approach, the application of content analysis technique and discrete consensus support method by extracting themes and concepts and categorization through database coding and then applying it in its model, the factors affecting the NOS based on sustainable development have been studied and analyzed. The results of this summary are determined based on a targeted sample. They are extracted from specialized sources as well as from 12 experts on the urban planning system, which show the importance of 9 variables of political structure, cultural management, economic management, social management, environmental management, learning, and full-time schools. Multi-functional space is the management of educational space in the definition and modeling of NOS.

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Citation: Sharifi-Tashnizi, R., Fanni, Z. & Moridsadat, P. (2024). Concept and Discourse of Neighborhood Community Educational Centers in the Paradigm of Urban Sustainability. *Sustainable Development of Geographical Environment*. Vol. 6, No. 11, (209-226).
<https://doi.org/10.48308/sdge.2023.232278.1134>

* Corresponding Author's Email: z-fanni@sbu.ac.ir

Sustainable Development of Geographical Environment

Journal homepage: <https://egsdejournal.sbu.ac.ir>

Extended Abstract

Background and purpose

The concept of Neighborhood-Oriented school (NOS) is a spatial discourse with an explanation of how currents exist in a local community. Based on this, the present methodological research has identified, investigated, and analyzed the insights and components of NOS and presented the overall theoretical-conceptual framework and modeling of the variables involved in it based on the perspective of sustainable development to provide the possibility of evaluating the tools and extractive variables. It should be a framework for further studies. These insights are grouped, into four main axes: educational communication based on learning, integration with the neighborhood community, local community participation, and citizen-based actions.

Methodology

Based on the importance of the physical role of urban elements and its social-identity function based on the use of pragmatist philosophy and mixed approach, the application of content analysis technique and discrete consensus support method by extracting themes and concepts and categorization through database coding and then applying it in the support model Discrete consensus, factors influencing the formation of NOS based on sustainable development have been studied and analyzed. This approach is hierarchical and first, the effective components of the research were identified using a qualitative approach. Then the findings were analyzed based on a quantitative approach. In this study, descriptive strategies and grounded theory strategy were used as a road map; Techniques such as content analysis, validity, and reliability have been proposed and experts' questionnaires have been used. The statistical population is all printed texts in the field of NOS, sustainable urban development, and all the experts of the urban planning system of Iran. In this society, the basis for determining the sample size is the theoretical saturation limit. In the quantitative part, i.e. measuring tools for qualitative analysis, urban planning experts were used, based on theoretical saturation, there were 12 experts in this field.

Findings and discussion

To identify the impact of NOS on the physical structure of the city and its role in the urban planning system, the researcher has collected qualitative data to find the most important and basic general framework from among the experts of the urban planning system of Iran and the codes extracted from printed texts. to identify First, 11 variables of content analysis were identified. To prioritize and select the best variables, a discrete consensus support method was used., Discussion, and conclusion, the influential variables were obtained based on the highest level of consensus of the experts, and two main variables were removed from the study

process due to the lack of consensus level. Therefore, 9 variables remained in the extracted model. The results of this summary were determined based on a targeted sample and extracted from specialized sources and 12 experts on the urban planning system, which show the importance of 9 variables of political structure, cultural management, economic management, social management, environmental management, learning, full-time schools, multi-functional space, the management of educational space are neighborhood-oriented in defining and modeling schools.

Conclusion

The influencing variables on the formation of the discourse and road map of NOS in sustainable urban development are political structure variables such as intellectual systems in planning and political theoretical foundations influencing the educational process. Cultural management includes concepts such as continuous change and evolution, cultural diversity and promotion of appropriate biological principles. Economic management includes local links, development capacity building, production innovations, and links of different economic sectors. Social management includes the implementation of collaborative programs, preservation of cultural heritage, capacity building of institutions, control, and supervision at local levels; These findings are consistent with the present study. Environmental management: The NOS emphasizes the relationship between the natural environment and human society, and includes the topics of technology changes, sustainable quality of biological resources, and energies, land use changes, tourism, land use management, and environmental integrity. Learning is a concept related to experience and processes of understanding and applying it. Full-time schools have been used as a dependent variable in the qualitative section and selective coding in the movement from part to whole. This variable is NOS, which has a full-time social function, as an effective structure in the social system. Multi-functional space: It is a space belonging to all generations and it is a local NOS with various functions in the city. Educational space management: includes a set of concepts in education, educational communication, academic motivation, per capita, school location, and physical-human resources. According to the collective agreement of the elites of Iran's urban planning system, all these effective elements in the model of NOS can be a model for measuring schools in Iran to determine how much and how they can be classified based on the sustainability system and neighborhood-oriented communities.

Keywords: Education, Neighborhood, , Sustainable Development, Biological-Environmental Agreement.

مفهوم و گفتمان مراکز آموزشی محله‌ای در پارادایم پایداری شهری

رامین شریفی تشنیزی^{ID}، زهره فنی^{ID*}، پگاه مریدسادات^{ID}

گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>واژه و مفهوم مدرسه محله‌محور، نشان‌دهنده رابطه مدرسه یا محیط‌های آموزشی با اجتماع محله‌ای است. بنابراین در دیدگاه کلی آنچه ارتباط این دو مفهوم را با نظام برنامه‌ریزی شهری مشخص می‌کند، رابطه ساختار اجتماعی آموزش با مکان است. بر این مبنای، با توجه به نبودن موضوع پژوهش در ادبیات جغرافیای شهری ایران، مؤلفه‌های شکل‌دهنده مدرسه محله‌محور شناسایی، بررسی و تحلیل شده و چارچوب کلی نظری-مفهومی و مدل‌سازی متغیرهای دخیل در آن بر پایه دیدگاه توسعه پایدار تدوین و ارائه شده است. از این رو براساس اهمیت نقش کالبدی عناصر شهری و عملکرد اجتماعی - هویتی آن بر مبنای بهره‌گیری از فلسفه پراگماتیستی و رویکرد آمیخته، کاربست تکنیک تحلیل محتوا و روش پشتیبان اجماع گسسته به وسیله استخراج مضامین و مفاهیم و مقوله‌سازی از طریق کدگذاری داده‌بنیاد و سپس کاربست آن در مدل آن، عوامل مؤثر بر مدرسه محله‌محور بر پایه توسعه پایدار واکاوی و تحلیل شده است. نتایج این جمع‌بندی بر مبنای نمونه هدفمند تعیین شده است و از میان منابع تخصصی و همچنین ۱۲ خبره حوزه برنامه‌ریزی شهری استخراج شده که بیانگر اهمیت ۹ متغیر ساختار سیاسی، مدیریت فرهنگی، مدیریت اقتصادی، مدیریت اجتماعی، مدیریت محیطی، یادگیری، مدارس تمام‌وقت، فضای چند عملکردی، مدیریت فضای آموزشی در تعریف و مدل‌سازی مدارس محله‌محور است.</p>	<p>واژه‌های کلیدی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آموزش، - محله، - توسعه پایدار، - توافق زیستی- محیطی <p>مقاله: پژوهشی (مستخرج از رساله دکترا)</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۵</p>

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY). license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

استناد: شریفی تشنیزی، رضا؛ فنی، زهره. و مریدسادات، پگاه. مفهوم و گفتمان مراکز آموزشی اجتماع محله در پارادایم پایداری شهری، توسعه پایدار محیط جغرافیایی، دوره ۶، شماره ۱۱، پاییز و زمستان ۱۴۰۳. (۲۲۶-۲۰۹)
<https://doi.org/10.48308/sdge.2023.232278.1134>

* رایانامه نویسنده مسئول: z-fanni@sbu.ac.ir

مقدمه

امروزه مفاهیمی که در خط مقدم اصلاح‌گرایی و پایداری فضاهای شهری قرار دارد، عناوینی چون مشارکت مدرسه و اعضای اجتماع محلی در برنامه‌های پایداری شهر است و درک این نکته است که دانش آموزان در مفهومی جهانی از شهروندی تعاملی، چگونه با محیط اجتماعی پیرامون خود ارتباط برقرار می‌کنند (Kim, 2023). این رویکرد در واقع تکنیکی آموزشی برای بیرون بردن آنها از کلاس درس به درون فضای محله‌ای است. در این زمینه دانش‌آموزان با سازمان‌های موجود در اجتماع محلی همراه می‌شوند تا روند آموزشی آنها تکمیل شود (Rock, 2022). ریچارد لوو^۱ نویسنده کتاب «آخرین کودک در طبیعت»^۲ این موضوع را مطرح می‌کند و بر این باور است که مدارس از محدود مؤسساتی هستند که می‌توانند روند بیگانگی پدید آمده در نتیجه سرعت عصر تکنولوژی را تعدیل نمایند. در واقع جهان واقعی برای بیشتر کودکان امروز، همان دنیای انتزاعی مطرح در شبکه اینترنت و در گوشی‌های همراه آنهاست که این مهم را در راهکارهایی برای آموزش و پرورش محلی مبتنی بر حل مسائل جامعه به شکل مشارکتی، به درستی ارائه می‌کند. او معتقد است، اگرچه شاید با واژه‌های آشنا روبرو باشیم؛ اما باید در نظر داشت که مدارس اجتماع محور در واقع دنیایی از تلفیق مفاهیم محیطی، فرهنگی، اقتصادی، ادبیات و هنر مختص یک جامعه است و ریشه در تاریخچه و هویت یک محل دارد. به عبارت دیگر، از جمله ویژگی‌های مثبت این رویکرد آن است که بسته به زمینه‌های مختلف تاریخی، اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی جوامع مختلف قابلیت تغییر و انعطاف‌پذیری دارد (Blaton and Van Avermaet, 2016). در چنین بینشی است که دانش‌آموزان بر مبنای مهارت‌های فرا گرفته، به برقراری ارتباط صحیح با فضای اجتماع محلی پیرامون خود اقدام می‌کنند. این موضوع مبتنی بر این باور است که تمام دارایی‌های اجتماع‌های محلی شهری، از جمله آموزش در محیط طبیعی، به‌عنوان منابعی برای آموزگاران در نظر گرفته می‌شوند تا امکان یادگیری دانش‌آموزان را ارتقا دهند (Alex, et al, 2016). نکته قابل توجه در این رویکرد، یادگیری وابسته به «مکان و محیط طبیعی» است (Oakland Unified School, 2018) که ضرورت توجه برنامه‌ریزان شهری به مطالعات مدارس اجتماع‌محور را بیش از گذشته نشان می‌دهد. طرفداران این رویکرد، به طور کلی استدلال می‌کنند که دانش‌آموزان بیشتر در مکان‌هایی می‌توانند حس آموزشی و مهارت‌های زندگی اجتماعی را کسب کنند که حس خوشایند مکانی را نیز در آن تجربه نمایند و اصطلاح «شهر یک کلاس درس بزرگ» را مطرح می‌کنند زیرا دانش‌آموزان در چنین فضایی می‌توانند فرصت بیشتری برای یادگیری در شرایط عملی و زندگی واقعی پیدا کنند؛ برای نمونه با تحقیق در مورد اکوسیستم محلی یا با داوطلب شدن در یک سازمان غیرانتفاعی که تلاش می‌کند، معناداری جهان را بهبود بخشد، زمینه تحقق این مهم فراهم می‌شود (Cogan, 1982).

در واقع، مدرسه اجتماع‌محور، گفتمانی است فضایی-مکانی و تبیینی از چگونگی جریان‌های واقع شده در یک اجتماع محلی را نشان می‌دهد که می‌توان به الگوهای اثرگذار فضایی در آن پرداخت. موضوعی که کمتر بدان توجه شده پژوهش حاضر بررسی کرده است. دلایل آن را می‌توان در وجود حجم عظیمی از متغیرهای انتزاعی و واقعی، فقر نظری و نبود چارچوب فلسفی در این زمینه دانست. چراکه موضوع این پژوهش از یک سو با مکان و تحلیل فضایی جریان‌ها در آنها، به سرانه‌ها، پراکندگی آنها و ارتباط بین عناصر آموزشی می‌پردازد و از سوی دیگر به زندگی جاری در مکان، یعنی نظام ارزش‌ها، اقتصاد، سیاست و فرهنگ یک جامعه مرتبط است. از این رو، این پژوهش، با بررسی اولیه منابع چاپی مهم مرتبط، به شناسایی متغیرهای دخیل در این رویکرد پرداخته است تا به نوعی امکان ارزیابی ابزار و متغیرهای استخراجی و چارچوبی برای مطالعات تکمیلی بعدی فراهم نماید.

مبانی نظری و پیشینه

در حالی که روش‌ها و اشکال یادگیری مبتنی بر جامعه و فضای شهری، پیچیده و متعدد هستند، مفهوم مدارس اجتماع محور، بیشتر از منظر چهار رویکرد عمومی (به طور مستقل و یا همراه با رویکردهای دیگر) قابل توصیف و بررسی است. دیدگاهها و بینش‌های اصلی مربوط به این نوع مدارس در چهار گروه، دسته‌بندی می‌شود:

در **بینش اول** ارتباطات آموزشی مطرح است که مبتنی بر یادگیری براساس شرایط و ویژگی‌های اجتماع محلی است. معلمان ارتباطات صریح و هدفمندی میان عوامل و عناصر مادی که در کلاس درس آموخته می‌شود و مسائل، زمینه‌ها و مفاهیم جامعه محلی برقرار می‌کنند. به عنوان مثال، کارکرد یک سیستم سیاسی دموکراتیک ممکن است در روند مدیریت محلی توصیف شود؛ آمار و احتمالات ممکن است با استفاده از تیم ورزشی محلی تدریس شود؛ یک مفهوم علمی ممکن است با استفاده از نمونه‌هایی از زیستگاه یا اکوسیستم محلی توضیح داده شود یا جنگ داخلی ممکن است با استفاده از نمونه‌ها و داستان‌هایی که از تاریخ محلی گرفته شده‌اند، تدریس شود. در این سناریو، دانش‌آموزان ممکن است هنوز در مکان مدرسه تحصیل کنند، اما ارتباطات با جامعه محلی نیز برای افزایش درک و معلومات دانش‌آموزان یا مشارکت آن در روند یادگیری تأکید و استفاده می‌شود (Oakland Unified School, 2018).

در **بینش دوم** بهره‌برداری از و تلفیق تجارب با اجتماع محلی مطرح است؛ در این روش، مربیان می‌توانند از طریق دعوت کارشناسان محلی به مدرسه برای سخنرانی، ارائه تجربه‌ها، شرکت در جلسات گروهی یا مربیان دانش‌آموزانی که در یک پروژه تحقیقاتی بلندمدت کار می‌کنند، بهره‌مند شوند. مدرسه همچنین می‌تواند با یک سازمان محلی یا گروهی برای ارائه تجربیات یادگیری بیشتر در مدرسه همکاری کند، برای مثال، یک شرکت مهندسی محلی یا موسسه علمی می‌تواند به اجرای برنامه‌های رباتیک یا پروژه‌های علمی در مدرسه کمک کند. در این سناریو، دانش‌آموزان هنوز در فضای فیزیکی مدرسه تحصیل می‌کنند، اما از منابع و مقامات محلی برای بهبود تجربه یادگیری آنها استفاده می‌شود (Lieber, et al, 2006).

بینش سوم مشارکت جامعه محلی را مطرح می‌کند. در این رویکرد، دانش‌آموزان، حداقل به طور جزئی، مشارکت فعال در جامعه محلی خود را یاد می‌گیرند. برای مثال، دانش‌آموزان ممکن است با دانشمند یا سازمانی غیرانتفاعی در پروژه‌های تحقیقاتی، در مورد یک مشکل محیط زیستی محلی شرکت و همکاری کنند؛ مشارکت آنها در برنامه کارآموزی یا شغلی و کسب و کارهای محلی که می‌تواند اعتبار یا دانش هم کسب کنند، در این حیطه قرار می‌گیرد. در این سناریو، دانش‌آموزان در داخل و خارج از مکان مدارس، تعامل و مشارکت در فضای اجتماعی را یاد می‌گیرند و با استفاده از الگوی یادگیری مبتنی بر جامعه، مشارکت به برنامه آکادمیک مدرسه متصل می‌شوند (Heath et al, 2012).

بینش چهارم اقدامات شهروند مینا را مطرح می‌کند. این رویکرد به وسیله شماری از متخصصان برنامه‌ریزی شهری، استادان و آموزگاران به عنوان کامل‌ترین یا معتبرترین شیوه تحقق مشارکت دانش‌آموزان در الگوی یادگیری جامعه محلی مینا مدنظر است. این صاحب‌نظران از الگوی شهروند مینا به منظور سنجش میزان تأثیرگذاری، تغییر یا بازگشت به جامعه محلی به روش معنی‌داری استفاده می‌کنند. در این رویکرد، برای مثال دانش‌آموزان می‌توانند یک ستون منظم برای روزنامه‌های محلی بنویسند؛ مسئله محیط زیستی یا اجتماعی را مورد پژوهش قرار دهند و سپس یک پرونده آنلاین ایجاد کنند و به منظور اثرگذاری بر سیاست‌های محلی شهر خود، به شورای شهر ارائه دهند (Rock, 2022).

مبتنی بر بینش‌های ذکر شده، می‌توان نظریه‌ها یا دیدگاه‌های مدارس اجتماع‌محور را در تلفیقی با تعاریفی از مدارس اجتماع‌محور به شرح زیر ارائه شود:

مدارس در خدمات به جامعه محلی: این دیدگاه نزدیکترین تعریف را از مدرسه اجتماع‌محور دارد. براساس این دیدگاه، مدرسه هم از لحاظ کاربردی و هم عملکردی، با اجتماع محلی خود، ارتباط پایا و مستمری دارد و به‌عنوان

سازه‌های اجتماعی از یک محله تعریف می‌شود. بدین صورت که کودکان بعد از اتمام آموزش در محیط اجتماعی محله جذب می‌شوند و به انجام عملکردهای اجتماعی در آن می‌پردازند (Liu, et al, 2022). فلتچر^۳ در سال ۲۰۱۶ مدارس اجتماع محور را الگوی جامعه می‌داند؛ به گونه‌ای که در آن دانش‌آموزان در این مدرسه، الگوهای پذیرش اجتماعی را می‌آموزند (Feltcher, 2016). در برنامه‌ریزی شهری مدرسه اجتماع محور ابعاد دیگری می‌یابد. در این نگاه برنامه‌ریزی تسهیلات آموزشی در سطوح مختلف آموزش رسمی (مدارس ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان)، می‌بایست در رابطه با کل سیستم شهری در نظر آید و این در تضاد با نگرش سنتی است که مؤسسات آموزشی را از محیط پیرامون خود مجزا دیده و در واقع معتقد به دو فرایند موازی غیرمرتبط برنامه‌ریزی فضای آموزشی و برنامه‌ریزی فضای شهری بوده است. توزیع منابع و تمرکز بر منابع مفهومی دیگری است که برنامه‌ریزان تأکید بیشتری در آن دارند. در این نگاه مدرسه در خدمت‌رسانی به محله و بطور متقابل محله نیز در جهت مرتفع کردن ابعاد نیازمندی مدرسه گام برمی‌دارد (Klevan, et al, 2023). از نظر گاردنر^۴ نیز مدرسه اجتماع محور نگاهی بر برنامه‌ریزی دارد. گاردنر به منظور طراحی مدارس اجتماع محور بیش از هر چیزی بر عملکرد هوشی کودکان تأکید دارد. وی با مطرح کردن این تئوری، بر محیط‌های درونی و بیرونی در طراحی فضاهای شهری تأکید کرد.

روش‌شناسی

اغلب پارادایم‌های فکری و گفتمان‌ها دارای چارچوب‌هایی هستند که سه مبنای کلی هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی و روش‌شناسی را تشکیل می‌دهند. طبق چنین تقسیم‌بندی، می‌توان پارادایم‌های گوناگونی را از هم منفک کرد که طیفی از چارچوب فکری جهان‌شمولی تا سیطرهٔ توابع و شرایط انسانی و زیستی را شامل می‌شوند (Firmansyah, 2022). پژوهش حاضر بطور اساسی، ماهیت نظری-روش‌شناختی دارد و بر شناخت روش‌های مناسب بررسی و تحلیل موضوع نوین آن استوار است. موضوع و مساله اصلی پژوهش نیز بر مبنای کلی سه پارادایم فوق بررسی شده و در حیطهٔ مطالعات پراگماتیستی قرار گرفته است. این پارادایم فکری، آزادی عمل زیادی را برای پژوهشگر فراهم می‌کند. بدین ترتیب که زمانی که نیاز پژوهش ایجاد کند، نه تنها می‌تواند استراتژی‌ها، بلکه تکنیک‌ها و ابزارهای تحقیق را نیز تغییر دهد. بنابراین مناسب‌ترین شکل کاربست این فلسفه فکری را در رویکردهای آمیخته می‌توان جستجو کرد (Allemang, Sitter, and Dimitropoulos, 2022). این رویکرد به صورت سلسله‌مراتبی عمل می‌کند بدین معنا که پژوهشگر ابتدا با استفاده از رویکرد کیفی به شناسایی مؤلفه‌های اثرگذار پژوهش می‌پردازد. سپس بر مبنای رویکرد کمی، یافته‌ها را تحلیل می‌کند. در همین راستا می‌توان به استراتژی‌های کاربست در فلسفه فکری پراگماتیستی اشاره داشت که همواره از انعطاف بالایی برخوردارند. در این مطالعه استراتژی‌گرند تئوری، به‌عنوان نقشهٔ راه در نظر گرفته شده است که به همراه خود، تکنیک‌هایی چون تحلیل محتوا، روایی‌سنجی و پایایی‌سنجی را مطرح می‌کند. سرانجام پژوهشگر پس از شکل دادن به چارچوب‌های فکری و دستگاه فلسفی خود دست به جمع‌آوری داده‌های آماری می‌زند. در این میان به منظور جمع‌آوری داده‌های مطالعه خود از ابزارهایی چون متون چاپی و چک لیست‌ها و همچنین پرسشنامه خبرگان استفاده می‌کند. باید دانست که جمع‌آوری داده‌ها همواره از جمعیت‌های زیاد و بی‌شمار امکان‌پذیر نمی‌باشد. محقق برای حل این معضل ضمن تعریف جامعه آماری، به نمونه‌گیری به منظور تعمیم نتایج می‌پردازد. در این میان جامعه آماری تحقیق را باید تمام متون چاپی در حیطهٔ مدارس اجتماع محور، توسعهٔ پایدار شهری و نیز تمام خبرگان نظام برنامه‌ریزی شهری ایران دانست. از این جامعه، آنچه مبنایی برای تعیین حجم نمونه می‌شود، حد اشباع نظری است؛ یعنی محقق در بخش کیفی متون چاپی و کدگذاری کیفی را در مرحلهٔ مقوله‌بندی تا آنجا ادامه می‌دهد که اشباع مفهومی حاصل شود. از سویی در بخش کمی؛ یعنی سنجش ابزار به دست آمده در بخش کیفی،

محقق از خبرگان برنامه‌ریزی شهری استفاده می‌کند و جامعه نمونه آماری در این بخش از پژوهش، بر مبنای اشباع نظری، ۱۲ نفر از متخصصان نظام برنامه‌ریزی شهری ایران بوده است.

پرسشنامه، ابزار کمی این مطالعه و نیازمند روایی سنجی و پایایی سنجی است. محقق از روایی تفسیری یا درک جهان واقعی مضامین به کار رفته در متون چاپی و نیز روایی تئوریک مبتنی بر مفاهیم کاربست شده و روابط بین آنها، استفاده کرده است. نظر خبرگان نیز به‌عنوان ابزاری برای روایی سنجی بوده است. به منظور تعیین پایایی نیز از کدگذار دیگری ضمن آموزش نحوه کدگذاری، درخواست شد ۱۵ درصد مطالب را کدگذاری مجدد نماید؛ نتیجه این پردازش اطلاعات، به ۸۱ درصد توافق کاپا^۵ (شاخص کاپای کوهن، modireamari.org) انجامید. در این بخش از آزمون کرونباخ به منظور پایایی سنجی استفاده نمی‌شود؛ به این دلیل که آلفای کرونباخ برای پرسشنامه‌های استاندارد طراحی می‌شود که مبتنی بر فلسفه پدیدارشناختی هستند؛ یعنی گروه مورد پرسش، مردم و نظرات آنها در یک موضوع خاص است. اما بخش کمی این مطالعه، خبره محور است؛ بنابراین آلفای کرونباخ در این مطالعه محلی اهمیتی ندارد. در نتیجه، تجزیه و تحلیل این مطالعه از دو محور کیفی و کمی تبعیت می‌کند. بدین ترتیب که در بخش کیفی محقق با محور قرار دادن استراتژی داده‌بنیاد سعی دارد از مجموعه وسیعی از اطلاعات با استفاده از کدگذاری اولیه و ثانویه به یک مدل اولیه دست یابد و در بخش کمی نیز با استفاده از نظر خبرگان در روش پشتیبان اجماع گسسته به چارچوب نهایی از متغیرهای قابل سنجش در موضوع مورد مطالعه دست یابد. با توجه به موارد مطرح شده می‌توان روش تجزیه و تحلیل را در زیر دسته‌بندی کرد.

• روش کدگذاری همه منابع داخل متن هم به انگلیسی و سال میلادی برگردانده شوند.

تا کنون روش ثابتی برای کدگذاری پدید نیامده است و متخصصان انواع مختلف کدگذاری را معرفی کرده‌اند که عبارت‌اند از کدگذاری دور نخست، کدگذاری دور دوم، کدگذاری زنده و فرایندی (Saldania, 2016). در مقاله حاضر بهترین شیوه برای گزینش نوع کدگذاری، رویکرد تفسیری و کل‌گرا است. چراکه ماهیت داده‌ها از نوع دیداری است، یعنی متخصص از منابع چاپی و کدگذاری آنها توانسته مؤلفه‌های مربوط را کدگذاری نماید. در واقع منابع دیداری، شیوه‌ای شهودی و تفسیری را برای بررسی طلب می‌نماید. بنابراین انواع کدگذاری فرعی، همزمان، توصیفی، فرایندی و کدگذاری درونی یا زنده در این بررسی مبنای قرار گرفته است. در نهایت با توجه به شیوه تحلیل داده‌ها، نتیجه نهایی بر مبنای خلاصه‌سازی کیفی ارائه شده است.

• روش پشتیبان اجماع گسسته

مراحل تحلیل در این مدل بر مبنای اصول زیر است:

- گام اول: مطالعه نظام مند و شناسایی متغیرهای اصلی (در این بخش از یافته‌های کیفی استفاده می‌شود)
- گام دوم: تدوین پرسشنامه بر مبنای متغیرهای استخراجی قسمت پیشین
- گام سوم: تهیه ماتریس بی‌مقیاس
- گام چهارم: تشکیل ماتریس تصمیم نرمالیز گروهی و محاسبه درجه اجماع گروهی
- گام پنجم: محاسبه ماتریس موزن فواصل
- گام ششم: محاسبه ماتریس تصمیم جدید (Sharifi, et al, 2020).

یافته‌ها

کدگذاری باز: کدگذاری مرحله نخست را برای اولین بار چارمز در سال ۲۰۰۶ مطرح کرد. در دیدگاه وی واحدهای معنایی توسط برچسب‌های معناداری طبقه‌بندی و خلاصه‌سازی می‌شوند. این مرحله، مقدمه‌ای برای طبقه‌بندی بعدی با عنوان مقوله‌سازی است (Charmaz, 2006). نکته قابل توجه این است که بر مبنای سوال پژوهش، در این مطالعه با دو

مفهوم کلی مدرسه اجتماع محور و توسعه پایدار روبرو هستیم. به این معنا که این دو مفهوم باید در قالب دو مجموعه و واحد معنادار جدا از هم کدگذاری شوند. باید در نظر داشت که هر دو مفهوم از درجه انتزاع بالایی برخوردار هستند و اطلاق مفهوم به آنها به این معناست که این دو واژه مفهومی، باید ابتدا به عناصر سازنده خود تفکیک شوند. بنابراین از اهداف این کدگذاری آن است که این دو مفهوم ابتدا توسط کدگذاری تعریف و در نهایت بین مؤلفه‌های این دو مفهوم رابطه معنادار علی برقرار می‌شود.

کدهای اولیه: این بخش نخستین برجسبها و طبقه‌بندی‌ها را در برمی‌گیرد. پژوهش حاضر طی روند خلاصه‌سازی به ۶۵۲ کد معنادار دست یافته که پس از تعدیل و تلخیص کدها و حذف کدهای تکراری به ۲۴۴ کد معنادار رسیده است. در این میان ۲۱۶ کد متعلق به مفهوم توسعه پایدار و ۲۸ کد متعلق به مفهوم مدرسه اجتماع محور است.

مقولات: همچنان که بیان شد، چارمز کدگذاری را بعنوان پیش‌زمینه‌ای برای ساخت مقولات طراحی و ارائه کرد؛ در این میان (Strauss, and Corbin 1994) کدگذاری دیگری را مطرح کرده اند که در آن کدهای اولیه با دسته‌بندی مجدد و طبقه‌بندی به درجه‌ای از انتزاع بالاتری دست‌یافتند و به آنها «مقولات» اطلاق شد. باید توجه کرد که این مرحله اولین گام در ساخت ابزار تحقیق محسوب می‌شوند. در واقع از این مرحله، محقق دست به ساخت پرسشنامه خبره محور می‌زند (Miller, 2015). باید در نظر داشت در این مرحله از روش‌های مختلفی برای دسته‌بندی استفاده می‌شود. از آن میان می‌توان از روش همپوشانی مفاهیم و یا روش اشراف مبانی نظری تحقیق استفاده کرد. اصولی‌ترین روش در فلسفه پدیدارشناسی، دسته‌بندی به روش تحلیل عاملی اکتشافی است. اما در این محث با توجه به دیدگاه غالب (Saldania, 2016)، سعی شده از روش تحلیلی همپوشانی استفاده شود. در واقع این روش تنها یک روش کمکی است و با توجه به دیدگاه نیومن، در این بخش، روش‌های سنتی دسته‌بندی، از روش‌های جدید منفک شد. در این شیوه اگر جمله یا واحد معنایی و یا پاراگرافی برجسب معنادار a را دریافت کرد و همزمان حائز دریافت برجسب b نیز شد، در صورت تکرار این همزمانی می‌توان نتیجه گرفت که بین a و b رابطه معناداری مطرح است که این رابطه یا از نوع همبستگی خواهد بود و یا از نوع علی. اگر رابطه همبستگی مطرح شد می‌توان از بعد و سازه سخن گفت و در صورت وجود رابطه علی می‌توان گفت که با متغیرهای وابسته و مستقل روبرو هستیم و می‌توان نتیجه گرفت که نوعی فرضیه بین متغیرها مطرح است. در این بخش می‌توان امیدوار بود که محقق در نتیجه کاوش کیفی به فرضیه که مبنایی برای نظریه است، دست یافته باشد (Neuman, 2011). نکته قابل توجه این است که تحلیل همپوشانی کاربرست شده در این مطالعه به سبب نبود پرسشگری از جانب مردم صورت می‌پذیرد. یکی از گام‌های تهیه پرسشنامه و ابزار کمی در این بخش استفاده از تحلیل اکتشافی برای ساخت مقولات و متغیرهاست و این مهم در فلسفه پدیدارشناسی زمانی امکان‌پذیر است که محقق دست به پرسشگری مردمی بزند. اما با توجه به اینکه این مطالعه خبره محور است و از فلسفه پراگماتیستی تبعیت می‌کند، باید عنوان داشت که در این مرحله، تحلیل همپوشانی جایگزین تحلیل اکتشافی می‌شود. جدول ۱، بیانگر نتیجه این کدگذاری است. باید در نظر داشت که مقوله‌بندی در این بخش به دو صورت امکان‌پذیر شده است. در گام نخست یک کد اولیه آنقدر از درجه انتزاع برخوردار است که خود به عنوان یک مقوله در نظر گرفته می‌شود و سایر کدهای اولیه زیرمجموعه آن محسوب می‌شود و در گام دوم مجموعه‌ای از کدهای اولیه به سبب قرابت معنایی و تبعیت از نیان نظری و تحلیل همپوشان به‌عنوان یک مجموعه در نظر گرفته می‌شوند.

کدگذاری محوری

در سال ۲۰۰۵ نوعی از کدگذاری مطرح شد که مبنایی برای الگوهای پارادایمی است. در این بخش که محقق

دست به انتزاع بیشتری نسبت به مرحله قبلی می‌زند و کدگذاری، دسته‌بندی و طبقه‌بندی مقولات را تکرار می‌کند، می‌تواند از مفاهیمی چون مقوله اصلی، مقوله راهبری، پیامدها، شرایط مداخله‌ای، بافت و زمینه استفاده کند (Creswell and Creswell, 2005). این کدگذاری شباهت زیادی به الگوی پارادایمی دارد به نحوی که به جای این مرحله، از کدگذاری دوم استفاده شده است که محقق در این مرحله با استفاده از تحلیل‌های همپوشانی، مبانی نظری و حضور خبرگان می‌تواند مقولات و متغیرهایی را شناسایی کند تا مبنایی برای ساخت فرضیه باشند. در واقع این مرحله به روش استقرایی و جز به کل انجام می‌شود (Strauss, and Corbin 1994). در این باره، مقولات جدیدی به لحاظ محتوایی و نقش در موضوع پژوهش در زمان‌هایی و با نظر خبرگان دسته‌بندی می‌شوند. این روند باید در ارتباط مداوم محقق با پیشینه و نیز نظر متخصصان صورت پذیرد. از این رو به منظور ایجاد روایی و پایایی پرسش‌ها، حداقل ۳ خبره (از جمله استادان راهنما و مشاور) به روند مقوله‌بندی نظارت نموده‌اند. جدول ۱ بیانگر دسته‌بندی مفاهیم، مقولات اصلی، مقوله‌های فرعی و کد محوری است. گفتنی است که هر یک از مقوله‌های فرعی شاکل کدهای اولیه هستند.

جدول ۱: مقوله‌بندی و کدگذاری محوری

مفهوم	کد محوری	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
			جلوگیری از آلودگی صوتی
			فناوری جایگزین
		اهمیت ساختمان‌سازی در پایداری شهری	استفاده مطلوب از زمین
			ارزش زیباشناختی
			مصرف صحیح منابع طبیعی
			مصرف صحیح انرژی
		طراحی منطبق با شرایط محیطی	هماهنگی فضای بیرونی و درونی
			فضاسازی جذاب
	کالبدی	مرکزگرایی کالبدی	مدارس اجتماع محور با هسته همسایگی
		فضاسازی‌های محله‌ای چند منظوره	فضاسازی‌های محله‌ای چند منظوره
	توسعه پایدار	وحدت کالبدی	اختلاط کاربری‌ها
		فضای عمومی مناسب	فضای عمومی مناسب
		فضای عمومی مناسب	فضای عمومی مناسب
		پویایی و سازگاری	پویایی و سازگاری
		ظرفیت قابل تحمل محله	ظرفیت قابل تحمل محله
		مکان‌یابی صحیح کاربری‌ها	مکان‌یابی صحیح کاربری‌ها
		تراکم ساختمانی بالا	تراکم ساختمانی بالا
		تراکم ساختمانی بالا	تراکم ساختمانی بالا
		معماری متنوع	معماری متنوع
		جمع‌گرایی	اهمیت زندگی جمعی شهروندان
	ساختار سیاسی		کیفیت مسکن
		عدالت اجتماعی	درآمد عادلانه
			تساوی

ادامه جدول ۱: مقوله‌بندی و کدگذاری محوری

مفهوم	کد محوری	مقوله های اصلی	مقوله های فرعی
			ادغام خدمات
			دسترسی به خدمات و تجهیزات
		عدالت اجتماعی	دسترسی به محل کار
			احیای باورها
			بازبینی الگوها ناهمسان
			ناخودآگاه جمعی
ساختار سیاسی		مسئولیت شهروندی	افزایش اعتماد متقابل
			اقدام شهروندمبنا
		سیستم شهری	فضا
			محله
		مشارکت	تلاش برای ارتباط با جامعه
			مشارکت والدین
		آزادی	آزادی
		تغییر و تکامل مداوم	امتداد یافتن معنا
		نگهداری	نگهداری
مدیریت فرهنگی		متوقف نشدن	متوقف نشدن
		تنوع فرهنگی	شکستن تفکر انحصاری
			توان تغییر نسبتا پایدار در رفتار
		ترویج زندگی سالم	ترویج زندگی سالم
توسعه پایدار		فعالیت	حرکت و نیاز آنها
			خدمات محلی
		بودجه‌بندی	بودجه‌بندی
		گسترش صنایع دستی	گسترش صنایع دستی
		مراکز کارآفرینی	مراکز کارآفرینی
		زیرساخت های اقتصادی	منابع مالی
			منابع زیرزمینی
		قانونمندی	قانونمندی
مدیریت اقتصادی		حاکمیت قانون	حاکمیت قانون
		سیاست های روشن و ثابت واردات و صادرات	سیاست های روشن و ثابت واردات و صادرات
		گروههای اقتصادی	عدالت اقتصادی
		اشتغال رسمی	اشتغال رسمی
		رشد تورم	رشد تورم
		مدیریت شهری	مدیریت شهری
		بودجه	بودجه
		منابع	تمرکز منابع
			توزیع عادلانه
		ظرفیت‌سازی برای توسعه نوآوری	ظرفیت‌سازی برای توسعه نوآوری
			آب و بهداشت
مدیریت اجتماعی		رفع نیازهای اساسی	رفع نیازهای ضروری برای اشتغال
			غذا

ادامه جدول ۱: مقوله‌بندی و کدگذاری محوری

مفهوم	کد محوری	مقوله های اصلی	مقوله های فرعی
		خودگردانی اجتماعی	کنترل جمعیت در حد پایداری
			تغیر کیفیت رشد
			افزایش رشد
		مردم	مردم
		جامعه	جامعه
		ارتباط پویا	اوقات فراغت
		امنیت	امنیت
		ساختار جمعیت	تراکم جمعیت
			روند جمعیت
			حس خوشایند مکانی
			نظارت مستمر ساکنان محله
		هویت محله‌ای	فضاهای تعامل اجتماعی
			نشانه های تمایز محلات
			هویت کالبدی
			هویت فرهنگی
		حس تعلق	تعلق تاریخی
		انعطاف پذیری	انعطاف پذیری
		حفظ ارزشهای بومی	حفظ ارزشهای بومی
		ترکیب نژادی	ترکیب نژادی
		ترکیب طبقاتی	گروه های اجتماعی
		امور هنری	امور هنری
		امور مذهبی	امور مذهبی
		امور تفریحی	امور تفریحی
		امور ورزشی	امور ورزشی
توسعه پایدار مدیریت اجتماعی		منحصر به فرد بودن	منحصر به فرد بودن
		ساختار خانواده	تقویت بنیادهای خانواده
			برنامه‌های فوق برنامه
		خدمات اجتماعی	خدمات درمانی و بهداشتی
			برنامه‌های حمایتی خانواده ها
		مهاجرت	مهاجرت
		مقبولیت اجتماعی	فضای آموزشی نقش اخلاقی
		عملکرد اجتماعی	عملکرد اجتماعی
		سرمایه اجتماعی	سرمایه اجتماعی
		انسجام اجتماعی	انسجام اجتماعی
		مهارتهای اجتماعی	آموختن مهارت به والدین
		ادغام با اجتماع محلی	ادغام با اجتماع محلی
			استفاده از منابع محلی
		تحصیلات	تحصیلات
		تامین مکان	تامین مکان
		تامین منابع	تامین منابع
		درک ساکنین از جامعه محلی	درک ساکنین از جامعه محلی
			برنامه‌های اجتماعی
		برنامه‌های اجتماعی	آموزش سنتی
			برنامه‌های بهداشتی
		توسعه فرهنگهای مختلف	توسعه فرهنگهای مختلف
		تعالی رفاه افراد	تعالی رفاه افراد
		ظرفیت سازی نهادی	ظرفیت سازی نهادی
		حفظ میراث فرهنگی	حفظ میراث فرهنگی

ادامه جدول ۱: مقوله‌بندی و کدگذاری محوری

مفهوم	کد محوری	مقوله های اصلی	مقوله های فرعی
توسعه پایدار	مدیریت محیطی	مدیریت آسیب های اجتماعی	مدیریت آسیب های اجتماعی
			فرایند حل مشکلات اجتماعی
			حفاظت و بهبود صنایع
			دگرگونی فناوری
			انرژی
			کیفیت پایدار
			حفظ کردن منابع
			خاک
			آب
			هوا
مدیریت محیطی	مدیریت محیطی	مدیریت آسیب های اجتماعی	پایداری سرمایه
			فرایند حل مسائل زیست محیطی
			مراقبت های بهداشتی
			مدیریت تغییرات کاربری ارضی
			حمایت و حفاظت از منابع طبیعی
			چشم اندازهای گردشگری
			یکپارچگی محیطی
			کاهش جابه جایی و حرکت
			سیستم حمل و نقل
			کسب تجربه مفید برای زندگی
شبکه های ارتباطی	مدیریت محیطی	مدیریت آسیب های اجتماعی	یکپارچگی محیطی
			کاهش جابه جایی و حرکت
			سیستم حمل و نقل
			کسب تجربه مفید برای زندگی
			یادگیری محلی
			یادگیری مادام العمر
			فعالیت های بعد از ساعت مدرسه
			فضای آموزشی به عنوان فضای متعلق به نسلها
			آموزش مبتنی بر جامعه محلی
			یادگیری مبتنی بر مکان
مدرسه اجتماع محور	مدیریت محیطی	مدیریت آسیب های اجتماعی	آموزش مبتنی بر جامعه محلی
			یادگیری مبتنی بر مکان
			آموزش متناسب با نیاز خانواده
			آموزش متناسب با نیاز مدرسه
			آب
			ابتکاری بودن آموزش
			تطبيق نیازهای همه یادگیرندگان
			فهمیدن دانش
			مبتنی بر جامعه
			ارتباطات آموزشی
مدیریت فضای آموزشی	مدیریت محیطی	مدیریت آسیب های اجتماعی	اهمیت انگیزه در تحصیل کودکان
			اهمیت سرانه های استاندارد
			مکان گزینی مدارس
			منابع فیزیکی
			منابع انسانی
			اهمیت سرانه های استاندارد
			مکان گزینی مدارس
			منابع فیزیکی
			منابع انسانی
			اهمیت سرانه های استاندارد

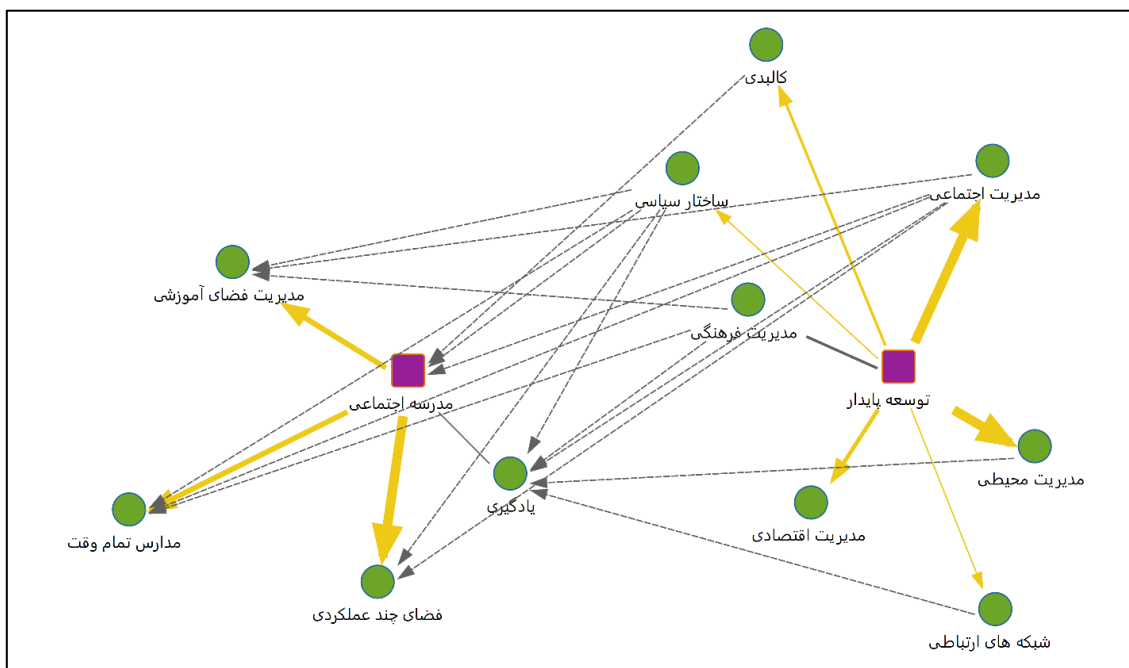
کدگذاری انتخابی یا گزینشی

همچنان که بیان شد اشتراوس و کلونین در سال ۲۰۰۵ معتقد بودند پژوهشگر در مراحل گوناگون کدگذاری می‌تواند به تدوین فرضیه به روش استقرایی اقدام نماید. کدگذاری انتخابی یا گزینشی، مرحله ای از تدوین فرضیه است. نکته قابل توجه این است که برای تدوین فرضیه حداقل نیازمند به دو بلوک هست که در مطالعه حاضر با توجه به

تسلط معنایی دو واژه پایدار توسعه پایدار و مدارس اجتماع محور می‌توان عنوان داشت که دو بلوک مجزا از هم شکل گرفته است. مراحل کدگذاری انتخابی باید تحت تسلط ۴ مرحله زیر باشد:

۱. کدگذاری همزمان و همپوشانی واحدهای معنادار
۲. استفاده از آمار و ریاضیات
۳. جلسه خبرگان
۴. شهود محقق

در این مقاله سعی شده است به دو روش کدگذاری همزمان و همپوشان واحدهای معنادار و شهود پژوهشگر به منظور برقراری روابط منطقی بین دو مفهوم توسعه پایدار و مدارس اجتماع محور، شکل ۱، بیانگر رابطه بین متغیرهای اصلی پژوهش باشد. مطابق با جدول فوق می‌توان نمودار زیر را که حاصل اکتشاف متغیرهاست، ترسیم نمود.

شکل ۱: روابط همپوشانی (تأثیر گذار و تأثیر پذیر) متغیرها

نتایج شکل ۱ نشان می‌دهد بین مفهوم توسعه پایدار (شهری-محله ای) و مدرسه اجتماع محور ارتباط پایایی مطرح است. در واقع وجود رابطه بین ابعاد توسعه پایدار با مدرسه اجتماع محور تا حد زیادی این فرضیه را تقویت می‌کند که توسعه پایدار عامل مهمی در ایجاد و گسترش مدرسه اجتماع محور و به لحاظ نظری، این نوع مدارس نیز عامل مؤثری در تحقق توسعه پایدار محسوب می‌شوند؛ ولی این مطالعه به سبب محدودیت‌هایی در تبیین مفهومی خود، تنها قادر به آزمون فرضیه ای نظری بوده که از اهمیت زیادی در ادبیات موضوعی برخوردار است. موضوعی که در حین بررسی‌ها مطرح شد این بود که آنچه در روش کیفی بدست آمده زمانی قابل استناد است که به وسیله ابزار کمی آزمون می‌شود. بدین منظور در این بخش محقق، از آزمون اجماع گسسته استفاده کرده که مراحل آن به شرح زیر است:

۱- **شناسایی و انتخاب متغیرها:** به منظور شناسایی متغیرها محقق در ابتدا با تحلیل محتوای پنهان متون و کدگذاری آن‌ها که در قسمت پیشینه مورد بررسی قرار گرفت، متغیرهای مربوطه شناسایی شد. در روش اجماع گسسته امکان غربالگری متغیرها مطرح و حائز اهمیت است. با توجه به مباحث پیشین می‌توان ۱۱ متغیر و ۲ مفهوم را از هم تشخیص داد که در روش اجماع گسسته از دو مفهوم ذکر شده به صورت انتزاعی صرف نظر می‌شود. بنابراین متغیرهای مطرح در این بخش که تبدیل به پرسشنامه خبرگان شده، به شرح زیر است:

جدول ۲: متغیرهای پژوهش

متغیر	کابندی	سیاسی	فرهنگی	اقتصادی	اجتماعی	محیطی	ارتباطی	یادگیری	تمام	چند	مدیریت فضای
شناسه	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11

تشکیل پرسشنامه خبرگان: در این مرحله با توجه به متغیرهای استخراج شده اهمیت هریک از متغیرها را از دیدگاه خبرگان با توجه به ماتریس تصمیم‌گیری به دست آمده است. بر مبنای این گام است که جدول ۳ نشان‌دهنده نتایج به دست آمده از نظرات ۱۲ خبره برنامه‌ریزی شهری ایران در مورد توافق در متغیرهای مورد بررسی توسعه پایدار و مدارس اجتماع محور است.

جدول ۳: داده‌های گردآوری شده مرحله نخست اعداد داخل این جدول به فارسی برگردد.

	E01	E02	E03	E04	E05	E06	E07	E08	E09	E10	E11	E12
C01	96	89	79	64	74	75	87	89	99	62	67	56
C02	71	85	88	96	89	89	95	58	75	89	88	78
C03	76	86	59	61	61	97	69	100	53	60	97	81
C04	75	80	95	71	64	70	65	62	86	98	97	86
C05	79	53	82	96	65	66	50	57	64	92	63	69
C06	53	88	88	74	90	62	86	65	79	92	62	90
C07	75	71	70	81	69	83	73	69	80	71	63	55
C08	80	64	65	83	72	87	55	85	63	94	91	97
C09	55	55	62	83	93	55	68	80	77	95	74	55
C10	81	56	88	81	68	72	73	61	80	65	85	63
C11	69	87	92	69	73	66	54	99	98	75	83	50

۲- تشکیل ماتریس تصمیم‌بی مقیاس یا نرمالیزه: بر مبنای رابطه زیر ماتریس اولیه نرمالیزه بدست می‌آید (Xu, and Wu, 2011).

$$rij = \frac{naijk - minaijk}{maxaijk - minaijk}$$

۳- تشکیل ماتریس تصمیم نرمالیزه گروهی و محاسبه درجه اجماع گروهی^۶: بر مبنای رابطه تعریف شده در فوق می‌توان شاخص اجماع گروهی را به دست آورد که در واقع قدرمطلق فاصله نظرات خبرگان با میانگین وزنی تجمعی است. (Xu, and Wu, 2011)

$$GCI(Rk l) = 1/mn \sum \sum |rijkl - rijl|$$

جدول ۴: ماتریس نرمال گروهی

متغیر	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	GCI
اندازه نرمال	۰/۳۶	۰/۳۶	۰/۴۵	۰/۳۵	۰/۴۳	۰/۳۸	۰/۲۱	۰/۳۸	۰/۴	۰/۲۸	۰/۴۰	۰/۳۶

بر مبنای داده‌های جدول فوق می‌توان بیان داشت که اجماع گروهی بر مبنای مطالعات گذشته برابر با ۰.۱۵ می‌باشد. تا زمانی که سطح اجماع به کمتر از ۰.۱۵ نرسد الگوریتم ادامه می‌یابد.

۴- محاسبه ماتریس موزون فواصل: باید در نظر داشت که ماتریس موزن فواصل در تکرار 1 ام معادل DM با ابعاد M در N است. این عناصر، در فرمول زیر سنجیده می‌شود (Xu, and Wu, 2011).

$$dijl = \sum \lambda k |rijkl - rijl|$$

لازم به ذکر است که λk در واقع وزن خبره است که در این مطالعه، وزن خبرگان یکسان در نظر گرفته شده است. در این مرحله باید بزرگترین عنصر این ماتریس به ازای هر ستون بررسی و برآورد شود. این عنصر بیشترین فاصله نظر خبرگان را داشته و سبب کاهش درجه اجماع بوده است و بدین ترتیب باید تعدیل می‌شد. در این مرحله نظر خبره‌ای که فاصله زیادی با مابقی خبرگان داشته باشد، تعدیل می‌شود.

۵- محاسبه ماتریس تصمیم جدید: اگر $rijl$ از حد نصاب ۰.۱۵ کمتر بود توافق خبرگان برقرار می‌شود. در غیر این صورت مقدار قابل پذیرش $rijkl$ خواهد بود. در صورت عدم رعایت حد نصاب دو مقدار باید روند مطالعه تجدید شود. بدین معنا که خبرگان را از نتایج مطالعه آگاه کرد و روند مطالعه را تکرار کرد. در این مطالعه روند GCI به میزان تکرارهای مختلف به ترتیب زیر خواهد بود (Xu, and Wu, 2011).

جدول ۵: توافق خبرگان در تکرارهای چهارگانه

تکرار اول	تکرار دوم	تکرار سوم	تکرار چهارم
۰/۳۶	۰/۱۸	۰/۱۷	۰/۱۴

با توجه به جدول فوق می‌توان گفت که مطالعه حاضر با چهار بار تکرار به اجماع نظری خبرگان دست یافته است. در تکرار نهایی گزینه اجماع به ازای هر شایستگی در نظر گرفته می‌شود. در این صورت مقادیر کمتر از ۰.۵ اجماع باید حذف شود. وضعیت گزینه اجماع به شرح زیر می‌باشد (Ibid).

جدول ۶: اجماع نهایی متغیرهای تحقیق

متغیر	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11
بار ارزشی	۰/۴۴	۰/۵	۰/۵۵	۰/۵۱	۰/۵	۰/۶۱	۰/۴۸	۰/۵۱	۰/۵۳	۰/۵۲	۰/۶۱

بدین ترتیب، C1, C7, از توافق خبرگان حذف شد و فهرست متغیرهای باقی مانده عبارتند از: ساختار سیاسی، مدیریت فرهنگی، مدیریت اقتصادی، مدیریت اجتماعی، مدیریت محیطی، یادگیری، مدارس تمام‌وقت، فضای چند عملکردی، مدیریت فضای آموزشی.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر بر مبنای مطالعه مفهومی-تبیینی و تدوین گفتمان مدارس اجتماع محور بر پایه پایداری شهری مطرح و اجرا شد. به منظور شناسایی اثرگذاری مدارس اجتماع محور بر ساختار کالبدی شهر و نقش آن در نظام برنامه‌ریزی شهری، اقدام به جمع‌آوری داده‌های کیفی شد و از میان خبرگان این حوزه و کدهای استخراجی از متون چاپی، مهمترین و اساسی‌ترین چارچوب کلی در موضوع شناسایی شد. ۱۱ متغیر اثرگذار در قسمت اول پژوهش، یعنی تحلیل محتوای موضوعی شناسایی و به منظور اولویت‌بندی و برگزیدن برترین متغیرها از روش پشتیبان اجماع گسسته استفاده شد. در جمع‌بندی، متغیرهای تاثیرگذار بر مبنای بیشترین سطح اجماع خبرگان به دست آمد و دو متغیر اصلی به سبب نبود سطح اجماع از روند مطالعه حذف شدند. بنابراین ۹ متغیر اثرگذار بر شکل‌گیری گفتمان و نقشه راه مدارس اجتماع محور در توسعه پایدار شهری و محله‌ای، در مدل استخراجی به شرح زیر هستند:

متغیر ساختار سیاسی: متغیر مذکور به دو بخش اصلی تقسیم می‌شود که عبارت است از سیستم‌های فکری مؤثر در برنامه‌ریزی و بنیان‌های نظری سیاسی اثرگذار در روند آموزشی که می‌تواند مباحث کلی چون مسئولیت‌پذیری

شهروندی، مشارکت، آزادی، سیستم‌های شهری، مسئولیت‌پذیری، عدالت اجتماعی و جمع‌گرایی را شامل شود.

مدیریت فرهنگی: این شاخص بارها در مطالعات به کار رفته است و مفاهیمی چون تغییر و تکامل مداوم، تنوع فرهنگی و ترویج اصول زیستی مناسب را شامل می‌شود. دلایل توجه به این شاخص، در واقع انعطاف‌پذیری و توجه به برنامه‌ریزی متناسب با ساختار پلورالیستی است؛ یعنی در نظر گرفتن قومیت‌ها و گروه‌های فرهنگی متفاوت است.

مدیریت اقتصادی: یکی از شاخص‌های اثرگذار در مدارس اجتماع‌محور، مدیریت اقتصادی است که عنصری برگرفته از بنیان‌های فکری توسعه پایدار است. در واقع این شاخص پیوندهای محلی، ظرفیت‌سازی‌های توسعه، نوآوری‌های تولیدی، پیوندهای بخش‌های مختلف اقتصادی را شامل می‌شود.

مدیریت اجتماعی: این شاخص نیز یکی از مهمترین شاخص‌ها و ارائه برنامه‌های مشارکتی به همراه حفظ میراث فرهنگی، ظرفیت‌سازی نهادها، کنترل و نظارت در سطوح محلی است. چنین یافته‌هایی همسو با مطالعه حاضر هستند.

مدیریت محیط زیستی: این شاخص، بیش از هر چیزی به ابعاد محیط زیستی توجه می‌کند. مدرسه محله محور یا آموزش اجتماع‌محور بیش از هر چیزی بر این مهم تأکید دارد که ارتباط محیط طبیعی و جامعه انسانی را توأمان مطرح نماید. مباحثی که بیش از همه به تغییرات تکنولوژی، کیفیت پایدار منابع زیستی، انرژی‌ها و جایگزین‌های آن، تغییرات کاربری زمین، گردشگری، مدیریت کاربری اراضی، یکپارچگی محیطی و این موارد شامل می‌شود.

یادگیری: متغیر اثرگذاری است که ویژه مطالعه حاضر بوده است و بیشتر از سایر متغیرها، به صورت عملیاتی تعریف می‌شود. این شاخص، یادگیری را مفهومی در ارتباط با تجربه و روندهای فهم و کاربست آن در همه زمینه‌ها می‌داند.

مدارس تمام وقت: متغیر دیگری است که در این مطالعه در بخش کیفی و کدگذاری گزینشی در حرکت از جز به کل رسیدن به‌عنوان یک متغیر وابسته تعریف می‌شود. در واقع این متغیر همان مدرسه اجتماع محور است. این متغیر نیز در تعریف عملیاتی مطالعه حاضر، مدرسی هستند که عملکرد اجتماع محوری تمام‌وقت دارند و در طول شبانه‌روز به‌عنوان یک سازه اثرگذار در نظام اجتماعی-محیط زیستی محله تلقی می‌شود.

فضای چند عملکردی: فضایی متعلق به تمام نسل‌ها و مفهومی فراگیر برای مدرسه اجتماع محور است. بنابراین می‌توان این مفهوم و متغیر را یکی از ابعاد موجودیت و هویت مدرسه اجتماع محله ای دانست. منظور از این فضاها، در فضاهایی است که عملکردهای گوناگون و متنوع در سطح محله‌های شهر داشته‌اند. این شاخص نیز خاص این مطالعه است. باید در نظر داشت که فضای چند عملکردی در مطالعات دیگر نیز به کرات بررسی شده است. اما تبیین این ویژگی به‌عنوان یکی از ویژگی‌های مدارس اجتماع محور، ویژه مطالعه حاضر است.

مدیریت فضای آموزشی: شاخص مهم دیگری که مطالعه حاضر به آن توجه داشته، مدیریت فضاهای آموزشی است و شامل مجموعه‌ای از مفاهیم در قالب آموزش، ارتباطات آموزشی، انگیزه تحصیلی، سرانه‌ها، مکان‌گزینی مدارس، منابع فیزیکی، منابع انسانی است.

با توجه به موارد ذکر شده می‌توان گفت طبق توافق جمعی نخبگان نظام برنامه‌ریزی شهری ایران، عناصر اثرگذار در مدل مدارس اجتماع محور عبارت‌اند از متغیرهای ساختار سیاسی، مدیریت فرهنگی، مدیریت اقتصادی، مدیریت اجتماعی، مدیریت محیطی، یادگیری، مدارس تمام‌وقت، فضای چند عملکردی، مدیریت فضای آموزشی. این متغیرها می‌توانند الگویی برای سنجش نقش مدارس کشور در پایداری محله ای باشند و اینکه مشخص شود، چه میزان می‌توان مدارس ایران را بر پایه پایداری شهری و اجتماعات محله ای آن دسته‌بندی کرد.

سپاسگزاری

از همه خبرگان و کارشناسانی که در تکمیل این پژوهش، همکاری نمودند، قدردانی می‌شود.

پی‌نوشت

1. The Last Child in Woods

آخرین کودک در طبیعت، عنوان کتابی از ریچارد لوو است که توسط انتشارات کتاب‌های آزاد در سال ۲۰۰۸ منتشر شده است. این کتاب به موضوع علاقه مندی کودکان به طبیعت و تأثیر آن بر سلامت جسمی و روانی آنها می‌پردازد. این کتاب، یکی از کتابهای موفق ریچارد لوو و از کتابهای پرفروش سال ۲۰۰۹ در لیست نیویورک تایمز انتخاب شده است.

2. Richar Louv

3. Feltcher

4. Gardner

5. تفاوت این مفهوم با سایر مفاهیم ارتباط آماری، سنجش جداگانه اندازه‌های این دو کمیت توسط دو فرد، پدیده و یا دو منبع تصمیم‌گیری است. اندازه توافق توسط ضریبی به نام ضریب کاپای کوهن (Cohen's kappa coefficient) سنجیده می‌شود.

6. Group Consensus Index (GCI)

حامی مالی: این پژوهش، حامی مالی نداشته و مستخرج از رساله دکترای نویسنده اول، به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم در دانشگاه شهید بهشتی بوده است.

سهم نویسندگان در پژوهش: همه نویسندگان، در بخش‌های نگارش و تنظیم مقاله حاضر نقش و سهم برابر دارند.
تضاد منافع: نویسنده (نویسندگان) اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

REFERENCES

- Allemang, B., Sitter, K., and Dimitropoulos, G. 2022. Pragmatism as a paradigm for patient-oriented research. *Health Expectations*, 25(1), 38-47. doi: 10.1111/hex.13384.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34748689/>
- Blaton, L., and Van Avermaet, P. 2016. Community schools in Ghent: Strengthening neighborhoods in Belgium (Flanders). *Developing Community Schools, Community Learning Centers, Extended-service Schools, and Multi-service Schools: International Exemplars for Practice, Policy and Research*, 173-204. DOI: [10.1007/978-3-319-25664-1_7](https://doi.org/10.1007/978-3-319-25664-1_7)
- Charmaz, K. 2014. *Constructing grounded theory*, Second Edition, SAGE, 416.
- Cogan, J. J., 1982. *Education and Development in the Third World*. Chapter at: *Educational Leadership*, Mike Bottery, By the Association for Supervision and Curriculum Development. 241. <https://www.scribd.com/document/434616700/ebook-Educational-Leadership-pdf>
- Connell, R. W., Ashenden, D., Kessler, S., and Dowsett, G. W. 2021, *Making the difference: Schools, families, and social division*. Routledge, 228 P., DOI: [10.4324/9781003116400](https://doi.org/10.4324/9781003116400)
- Creswell, J. W., and Creswell, J. D. 2005. Mixed methods research: Developments, debates, and dilemmas, A chapter (18) of the book: *Research in organizations: Foundations and methods of inquiry*, 315-326. (459p.) Berrett-Koehler Publishers, PDF e-book ISBN 978-160509-333-8
- Firmansyah, F. 2022. A New Paradigm on Human Resources Management in State Islamic University. *Al-Ishlah: Journal Pendidikan*, 14(1), 71-84. DOI: 10.35445/alishlah.v14i1.1513
- Fletcher, (2003), *Participation, negotiation, and poverty: encountering the power of images pro-poor development programs*, Burlington, VT, Ashgate, 188. ISBN:0754633772, 9780754633778.
- Heath, N.L Duggan, J.M., Lewis, S.P., and Baxter, A.L. 2012. An examination of the scope and nature of non-suicidal self-injury online activities: Implication for school mental health professionals. *School Mental Health*, 4(1),56-67, 26. DOI: 10.1007/s12310-011-9065-6.
http://modireamari.org/Cohen's_kappa_coefficient.

- Kim, G. 2023. Geography education professionals' understanding of global citizenship: Insights for a more just geography curriculum. *Theory & Research in Social Education*, 1-26. Doi:10.1080/00933104.2022.2159595
- Klevan, S., Daniel J, Fehrer, K. and Maier A, 2023. Creating the Conditions for Children to Learn: Oakland's Districtwide Community Schools Initiative. Learning Policy Institute. <https://doi.org/10.54300/784.361>
- Lieber, E., Fung, H., and Leung, P. W.-L. (2006). Chinese child-rearing beliefs: Key dimensions and contributions to the development of culture-appropriate assessment. *Asian Journal of Social Psychology*, 9(2), 140–147. <https://doi.org/10.1111/j.1467-839X.2006.00191.x>
- Liu, W., Cheng, H., and Han, X. 2022. Rebuilding geography for the 21st century through disciplinary reunification and social engagement. *Environment and Planning Journal indexing and metrics*: 1(1), 114-124. <https://doi.org/10.1177/26349825221082162>.
- Miller, K. D. 2015. Agent-based modeling and organization studies: A critical realist perspective. *Organization Studies*: 36(2), 175-196. <https://doi.org/10.1177/0170840614556921>
- Neuman, W.L. 2011 *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. 7th Edition, Pearson, Boston. 598. ISBN, 1292020237, 9781292020235.
- Oskouee Aras, A., and Badamchizadeh, P. 2024. Analyzing the approaches of neighborhood-oriented planning and community-oriented regeneration. *Geography and Human Relationships*, 6(3), 733-767. Doi:10.22034/GAHR.2023.406966.1912
- Rock, A. E. 2022. Bringing geography to the community: Community-based learning and the geography classroom. *GeoJournal*, 87(Suppl 2), 235-247. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10708-021-10408-3>
- Saldana, J., 2016. *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. Translated by Abdullah Giviyani, 1st Edition, Tehran: Elm va Farhang Scientific and Cultural Publishing Company, 476 pages. **(In Persian)**
- Sharifi, S. M., Farhangi, A., Heydari, A., Aghili, S., and Mirzaei Rabar, F. 2020. Designing a Competency Model for Leaders in Creative Industries Using the Discrete Consensus Support Method and Interpretive Structural Modeling. *Industrial Management*, 12(2), 299-. **(In Persian)**.
- Strauss, A., and Corbin, J. 1994. Grounded Theory Methodology: An Overview. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (Chapter 17, pp. 273-285). Thousand Oaks, 184. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1264397>
- Wong, Tai-Chee and Belinda Y. 2011. *Eco-city Planning Policies, Practice, and Design*, Springer Dordrecht Heidelberg London New York, 295. ISBN-10: 9400703821 ISBN-13: 978-9400703827
- Xu, J., and Wu, Z. 2011. A discrete consensus support model for multiple attribute group decision making. *Knowledge-Based Systems*, 24(8), 1196-1202. DOI: 10.1016/j.knosys.2011.05.007